

12.03.2007

oprac. III 2000
ef



80-249 Gdańsk 6

W.M. Gdańsk
terror '39

Makuroth Wanda
s. Lucjano.

M: 460/460 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI

Stakurath Wanda
J. L: 460/460 Pom.
W.M. Gdaniśsk terror

I. Materiały dokumentacyjne

- I/1 – relacja własna —
- I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —
- I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

- III/1 – dot. rodziny relatora —
- III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
- III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939–1945) *k. 6 s. 1-9*
- III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —
- III/5 – inne... —

IV. Korespondencja

1) bieżąca

k. 1 s. 1

V. Wyplisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”) *k. 14*

VI. Fotografie

dwa skanografi

III/3. Materiały dotyczące okupacji
- Makurath Wanda: korespondencja
z Elżbietą Zawacką:

1. List do Z. Zawackiej z 16.11.1979,
ręk. oryg. k. 2 s. 1-4
2. List E. Zawackiej z 1.12.1979,
kop. ręk. oryg. k. 2 s. 5-6
3. List do E. Zawackiej z 6.12.1979,
ręk. oryg. k. 2 s. 7-9



Łódź, 16 XI 1949 r

1.

Ażnawna Pani!

Do przeczytania pracy Pani o "dominującym karku" - pracy, której Pani sukcesywnie poświęca dużo czasu, starania itd. jestem wielce wzruszona.

Na fakty zmierzające, niezgodne z prawdą - nie jest to mój, Pani, ale tych, którzy śmiało - nie, lub nieświadomie, nie bezgrzesznie spras do - kładnie, podawali ^{błędne} wiadomości, już dziś historycz - ne. Co gorsze słowo drukowane jest autoryta - tywnie, a ile w nich jest błędów nawet i kryzys...

Formułując sobie w "pracy" Pani, wprowadzić poprawki, postaram się jeszcze raz tu skrócić. Str. 14) brońkowa przygotowania pedagogicznego nie miała (uczestniczyła do szkoły handlowej) - z poro - du braku personelu pracowała w ochronie i kastepo - wada naukowych. Naukowcami do wybuchu wojny w Pymankowie byli: Jan Polak i Klara Burau - Grodzki (Polacy Słaniskanie) przed Blaskiem, kierownikiem szkoły był Prus. Cała trójka dziś jeszcze żyje.

W Pielce brońkowa nie ucyła, ale i nigdy nie zastępowała naukowych. Pierwszym

nauczycielką i organizatorką szkoły charytatywnej w Pielce była s. Lujana - Wanda Charkath. Szkoła w Pielce uruchomiona była w IV. 1937 r. Wanda Charkath w szkole pracowała od pierwszego dnia uruchomienia szkoły do IX. 1939 r. Kiedy ją z 2 zakonnicami zamieszkało i umieszczono z księdzem Józefem Tydymskim i kilkoma męskimi braćmi w Pielce w domach w wieśiach w Prusach Kucholnick: Malbork, Elbląg, Sztum.

Jan Gintz - kierownik szkoły w Pielce pracę objął po zakonniczeniu roku szkolnego w kraju. W 6 Kolu. dzisiaj led. rok szkolny rozpoczyna się po miastach wiekszości. Wpadał od czasu do czasu do Pielki przed normalnym urzędowaniem w szkole - Placówka opuścił przed wybuchem wojny.

str 15) - Kunegunda Pantowska nie pochodziła z Łowosza ale z pomorskiego. Wspomnienie o niej jest stanowczo krótkie. W/str jest wiele zasłabionej osoby.

str 19) w Pielce zamieszkałe były trzy siostry dominikanki: s. Daniela - Regina Sobacka, przełożona i ochmianka.

- s. Prumona - Skule, kucharka
- s. Lujana - Wanda Charkath - nauczycielka

w Gdaniuku internowane były.

- s. Uerubina - Schreiber, przełożona
- s. Grazjana - Bartoszewska ochmianka
- s. Bernardyna Krok kucharka
- s. Ewelina Piotrowska - ochmianka

Wiele to potrzebne
 młode siostry, domownicy
 ochmianki, kucharki
 były całkowicie niewidzialne a hierarchia
 podlegała im, strona 40.

Strona 19 - Bernadetta Makurath

Makurath Marta ^(matka?) po kastratorowaniu męża Bernarda w wrześniu 1939 r. została wysiedlona w maju 1940 r. z rodzicami dorosłych dzieci: Agnieszka, Miłoz, Bernadetta, Zofia na Lubelszczyznę (kawał była w więzieniu)

Takich rodzin było więcej - Zofia i Jadwiga

- 1) Rodzina Antoniego Obkreuskiego z dwiema siostrami, po kastratorowaniu syna Antoniego - powrypska, który ~~zginął~~ zginął w obozie.
- 2) Murzyk - Leszczyńska po kastratorowaniu męża, teścia i 2 siostrów - wysiedlona z 4 dziećmi ^(w tym jedna kastratorowana) ~~(w tym jedna kastratorowana)~~
- 3) Radkowsky z synem Janem wysiedlona po kastratorowaniu syna, który zginął w obozie.
- 4) Kordusowa wysiedlona po kastratorowaniu męża z trójkiem dzieci.
- 5) Lona D. Filankiego, po kastratorowaniu męża, który zginął w obozie, wysiedlona z dziećmi.

Wszystkie w stanie w tej chwili wymieniać wszystkie polskie rodziny.

Pierwsze transporty wysiedleńców Golanersu - Palaków dokonane były z mieszkańców miastek - Elgawo, Wielkie Trogli, Pastatoro ^{sta} z b. terenem najbliższym Golaniska.

W maju 1940 r. pierwszy transport z Golaniska do wysiedleńców to byli Polacy - Gdaniszeranie - obywatelowie Polskiej w przerwanej chwili już wrześniowej opuścili teren Wólki Gdaniska.

- Podam kilka nazwisk niemieckich, które opiekowało się
 Panią Wroniskie - matka z córką.
 ~~~~ Forysiowne - dwie siostry.  
 ~~~~ Domachowickie ~" ~" ~"  
 ~~~~ Bartelakowne ~" ~" ~"  
 ~~~~ Kuplowne ~" ~" ~"

W pracy wspomniata Pani o p. Zofii Domzalskiej
 którą umieszczono w obozie. Chęci jej także przy-
 ugi w obozie.

Dużo dużo byłoby do przekarania, lecz
 niestety brakuje cierpliwości na brak czasu.

Spokojnie jeszcze pracuję w Ognisku Emery
 toż LWP, w Komisjach Oficerskiej i Histo-
 ryjnej przy Ognisku, w PWP S-ik i t.p.

Przesyłam moc podziękowań
 i życze dużo radości

z pracy dla potomnych
 Wanda Chakirath

80-249 Gdańsk 6

10 roni, 1. XII 1919 5.

Wielbne Siostrze Lucjano,

Majszdecernij dziękuję Siostrze za list - wreszcie informacja rzeczowa. Czekam na takie listy od Kwieciana ub. roku, od kudy powstałam mój uopin do Tow. Pracy Gdanskie. Utknęłam tam no dlatego, że raz p. Kopranske przybrały go od mego br. a zobowiązała się do nadania sprostowania, o które bardzo proszę, stryżnikich czy belnickich mój uopin.

Teraz do pracy - do sprostowania Siostry.

- Sprawa danych Edyty Crowskiej str 14

P. J. Stenkinowa podała mi, że wzięła j. mem. Spuścizny robot i religii w polskiej szkole w Pielce 1937-1939 a p. H. Ruterak-Sarnicka i M. Fliszkowice podały, że zdobyła wykształcenie w zakresie wydz. fiz. w Poznaniu, co mi sugerowało seminarium naukowe.

Dobrze informacja Siostry skłoniła ją do „absolwentka sem. nauk. w Poznaniu” i zastanawiam, że pracowała jako nauczycielka w Szymankowicy skłoniła ją Pielko jako długoletniemu prac. tak podaje Siostrze

- Sprawa Kunigandy Pawłowskiej str 15

Zgadzałam się z Panią Cichowicz, że powinna być o niej napisane więcej. Rzecz w tym, że wyznikałam tylko tyle informacji. Czy Siostrze Zechu mi podać jakich dane lub wskazać informatora? Jakże jest mójrozwrodek, jeżeli mi Złotow?

K. Pawłowska zmarła na rokade mojej znajomości, siostry Rozubowskiej zła instruktorce PWK z Zagłębia Dąb. Pielknie o niej pisała E. Krawowska i M. Spryżakowa, ale bez żadnych dodatkowych informacji

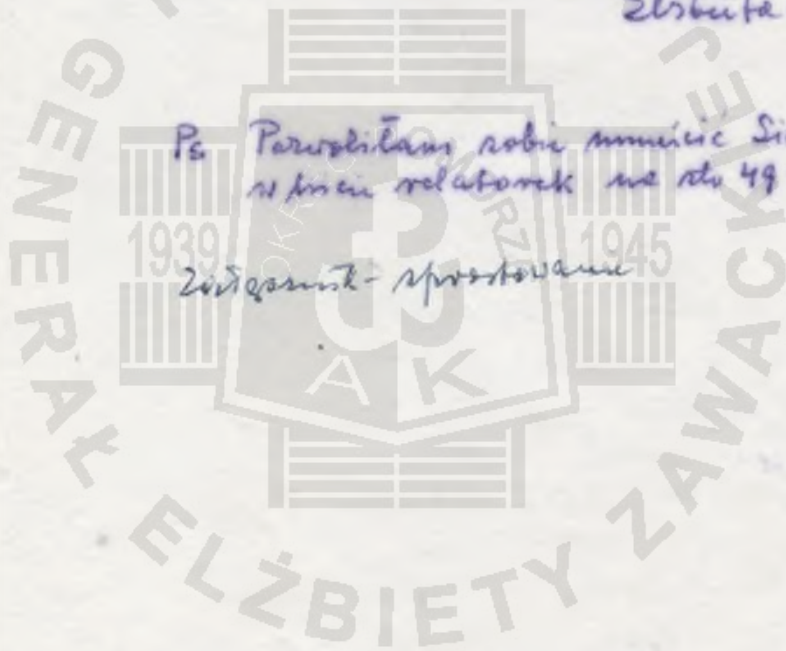
- Sprawa trzech siostr Dawid i kani 0 w 12 6.
 Wykazałam już pewne uzupełnienia od p. Curyżewskiej,
 podaje nazwiska Malinwath i Lucjana, Pabiosa? S. Matylda
 i Sochańska i Danilo.
 Odpowiedni mój p. przyjęcie brzmienia jak załącznik.
 Bardzo proszę o dane dotyczące polskich ochronek w
 Gdyni, dotyczy też do dokumentacji archiwalnej.
- Sprawa Bernadetty Malinwath str 19
 Mój strony ma brzmienie jak załącznik
- Sprawa Zofii Dawidzkiej str 17; sprostowanie podań
 mi też p. Curyżewskiej.

Jeżeli waz druzkiny Siostry za pomoc i załączeniem
 wyprawy gęstością brzośników

Elżbieta Zawacka

Po Perwołtanu robie minucie Siostry narodził
 w linii relatorów na str 49

Załącznik - sprostowanie



W chokmatah

80-249 Gdanisk 6

Gdanisk, dnia 6 X 1963 r
odpisanam kartki 2 I 80,
i prawy o dalne sprostowaci

na Pam!

Serdernie drizkuje, za list. Postaram sie w tej
zmielono shoi w skrocie podac dome.

Wichestue prostuje podane bledue wiadomosci, po
niekoi nie chciatubym komukolwiek sprosnie pty-
krosci, skoro jednak to rymie, to w imie historii
i prawy - w najlepszej wiesze.

Ale sie, dzieje, kiedy jedna i ta sama osoba / p. k.
kieruje, wzimie podaje dane o tej samej miejscow-
nosci, o tych samych ludzianach. W niektorych wy-
padkach przypisuje to omytkom.

O pozyskaniu wzic sie Pam przekonaci zaglada-
jce do "Kwartnika Gdaniskiego" tom XXII wydany 1963 r
przez Gdaniskie Towarzystwo Naukowe, Stronica 1252

cyfrowane

ELŻBIETY ZAWI

Gdańsk, dnia 6 XII 79 r I
odpisaniem kartki 2. I 80,
z prawy o dalsze spracowanie

Wielce szanowna Pani!

Serdernie dziękuję za list. Postaram się w tej
kwestii ~~skoro~~ wkrótce podać dane.

Wielce tuż prostej podane błędne wiadomości, po
niekiedy nie chciałabym konsekwentnie sprzeciwić przy-
kroci, skoro jednak to wyraża, to w imię historii
i prawdy - w najlepszej wierze.

Że się, dzieje, krótko jedna i ta sama osoba / p. k.
kieruje, również podaje dane o tej samej miejscowo-
wosci, o tych samych twórcach. W niektórych wy-
padkach przypisuje to omyłkom.

O powyższym może się Pani przekonać, zagłada-
jąc do "Kalendarza Gdańskiego" tom XXII wydany 1963 r
przez "Gdańskie Towarzystwo Naukowe", strona 4252

ELŻBIETY ZAJĄC

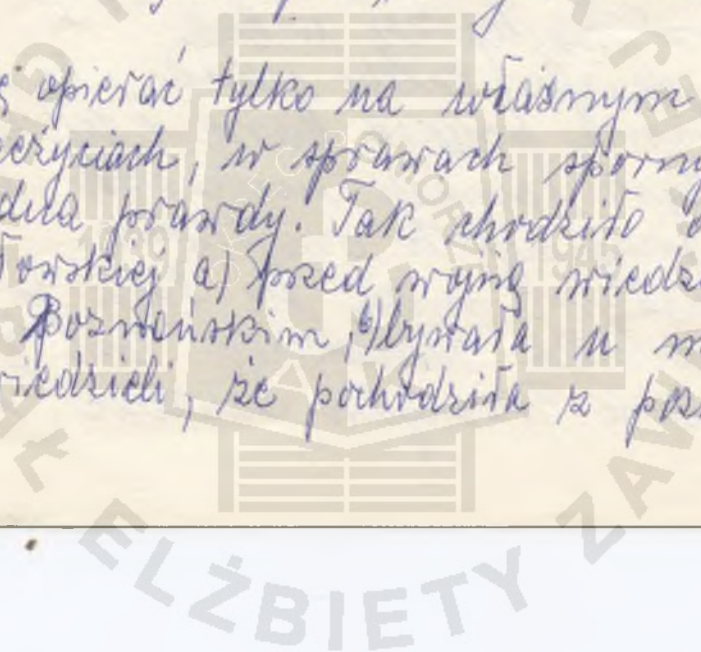
W tym roczniku najdzie Pani dane o zastawionych
nieruchomościach, rodowitych kadrowcach i niepełnych
do roku 1939.

Wspomniana str 252, według kolejności Amin. Sencz,
konkursum w Tarnowie, a nie w Toruniu

W Piekle skomath była, od porętku istnienia szkoły w
Piekle aż do wybuchu wojny w 1939 r "zakursum" - to jest
od kwietnia 1937 do 1 września 1939 r

Od uruchomienia szkoły dwucyjnej w Piekle aż
do wybuchu wojny, były dwie osoby pedagogiczne Jan
Hinz (od lipca 1937) i ^{20 37} ~~skomath~~ Skanda - Sanyane
zdjęcie jest w książce p.t. "Polacy w Piekła rodem" Skruet
nera.

Onie lubię się opierać tylko na własnym rozumie lub prze-
własnych poręczyach, w sprawach spornych skutkami by
dajcie do sedła prawdy. Tak chodziło o miejsce wstę-
nia p. Pawłowskiej a) przed wojną niedzielną, że pro-
chodzą się w Poznaniu, Głogoku u moich rodziców,
który też niedzieli, że pochodziła z pawłowskiego,



IV/11. Korespondencja braterska

1. Karta pocztowa do E. Zawackiej
od W. Makurath z 26.12.1879,
rep. oryg.

k. 1 s. 1-2



Łódź, dnia 26 X 1941.

Droga Pani!

Dzisiaj wstawsza dzisiaj to jedna
szkiełka wiadoma, szalony
przed kuznia i brak czasu nie daje
robotnikom wykonać wiele sport-
wstawsza kiedy ma ich zapisać.

Do utrymania Pani listu metek-
samiot szkiełkom odpisać, lecz nieśledzą
verte

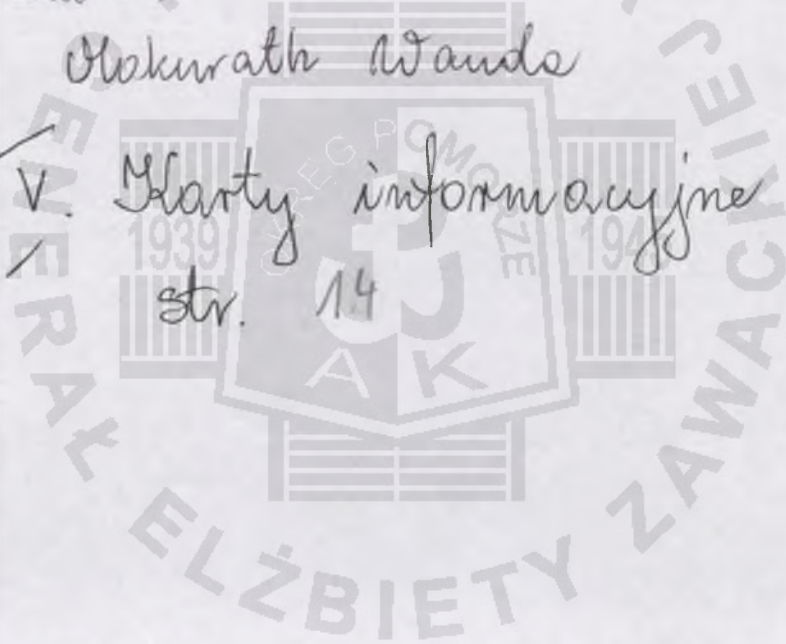


ZAKŁAD FOTOGRAFICZNY
Czesław Jarmusz
87-100 TORUŃ, ul. Piekary 22
tel. 65-22-000

T. 32-460 / 460 Golonisk
Jan.

Mokwrath Waude

→ V. Marty informacyjne
str. 14



1.

2. 460/8

3. 1. W M G dca

4. Makureth Wanda 5. Makureth
s. Lucjana Bonimikula

6.

Makureth

8. Bernard

1939

9.

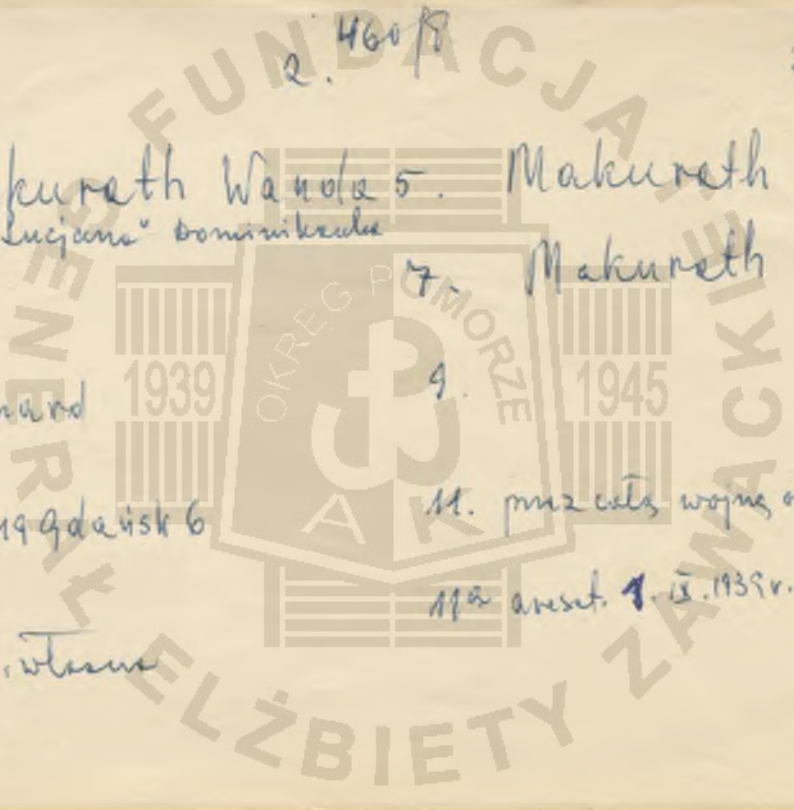
1945

10. 80-249 Gdańsk 6

11. muzeum wojny obóz Stutthof

11a areszt 1. III. 1939 r.

12. Rel. wstawa



Wtęgaliska 2.

Makurath Wandla, siostra Lucjana
dominikancka

propaganda i encyklopedia Wtęgaliska
Sobolew w Prusach, wydanie I 1937
praca została tam do 1 IX 39

zawieszona z powodu zakamienienia
pamięci z nim, z hr. Józefem Dydymskim
i Matką miłosierdzia z Pruski w rodzinie w
Wymagach w Prusach Wsch. Wtęgaliska, 1889, 9. Strona
wielka Wtęgaliska, list do 22 z 16 XI 79 str. 2

Matkuvattu
Sr. Louisi 18. Lujana

Polonia
Golanick 3.

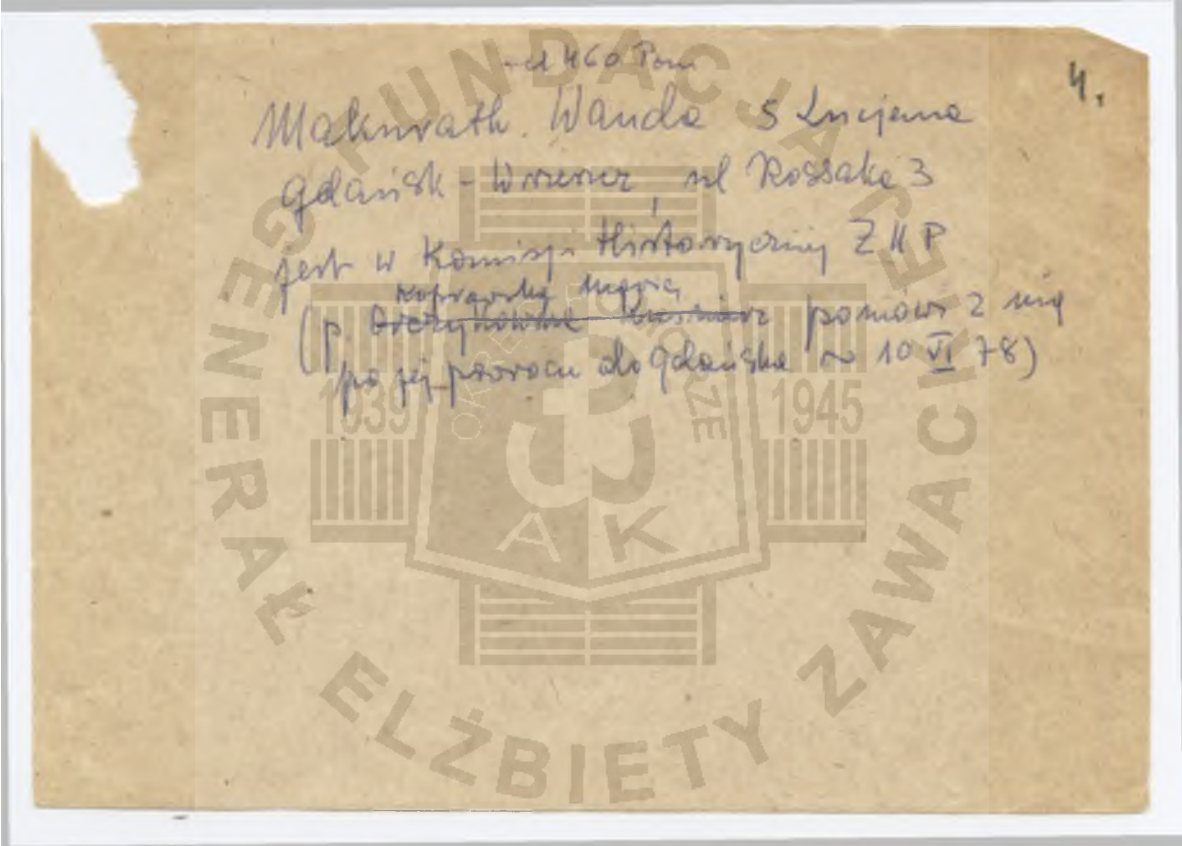
Ref. 460/P

Matkuvattu Wande

corbis Bernardo Matkuvattu, annis 3 17 29
pinn cete boque Stettin

Spocut. str. 132, 143, 171,
173, 174, 185, 203, 204,

Obyta miodsya klara khalum, w Tickle, iasnyla
i pieu w v. Obr. Pann. Zwiszku Spicowatego, Mojuz foctrocia
w kleszforme d'ouisi k'auete w Poinety Niznij pod Wskowanu.
arentowane v wozem 4 Tichu oraz 2 s. Malbydy i pinn
jednu dom m'kanu arar Bonachowu, zwolniane v
histopadru z Eklopszny w'izumie
Po wojnie uszyta w polny ze Sledu podla w Golanicku



Archi. E. Zawackiej, 460/P XII-79

Gdańsk
5.

MAKURATH WANDA

siostra dugana, dominikanka
organizatorka i nauczycielka szkoły
Maternej Szkolnej w Piekle, uruchomionej
w W 1937. Pracowała tam do 1. IX 1938.
Zamieszana z dwoma zakonnikami i
umieszczona z nimi i z ks. Józefem
Łydymskim i kilku mężczyznami z Piekła
rodem w więzieniach w Prusach Wsch. Malbork,
Elbląg, Sztum.
H.Zaw. Relacja własna list do E.Z. z 16 XI. str 2

Maknath Waude

Wiel. 6.

pracował w szkole w Pielke od początku 1937 do 1939r

Sten maury w Torwar 1937

W kurs maury w Katarwach

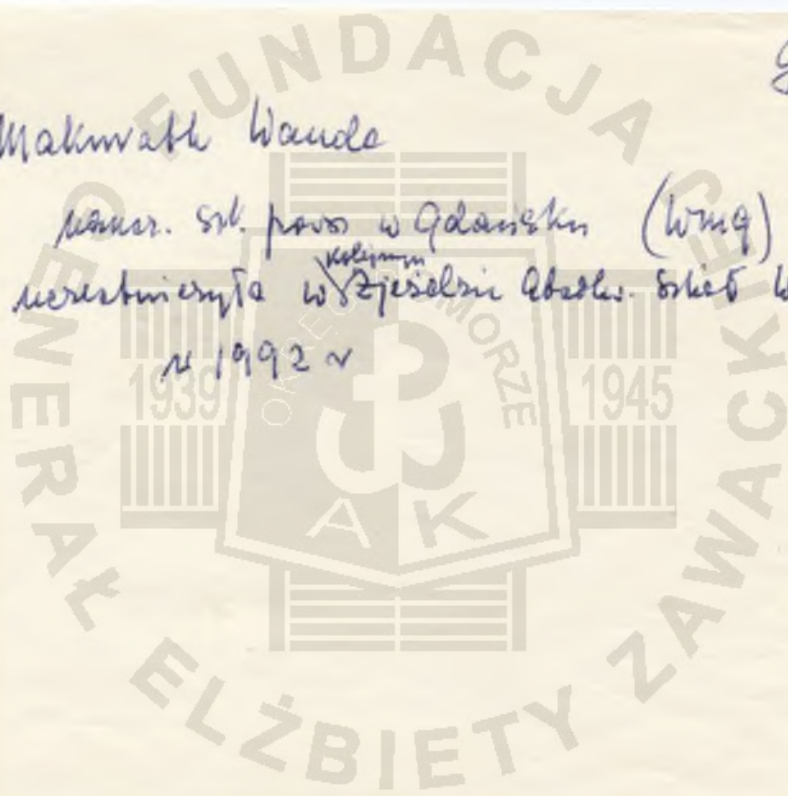
przewodziła niektóre seje i prosedyjny
zestep melias umundowawany
druhi niny chos ludowy w Pielke

Wypis z Stenki
V 78

Makwabe Waude

Gdańsk
7.

numer. ser. powo w Gdańsku (WmG)
rezerwuje w ^{rezerwie} w Szpitalu Obrot. Serwis WmG
w 1992 r.



Łódź 8.

Mammoth Kanda

Podane przez M. Koptowskiego jako osoba
zniknięta w tej samej sprawie i
Łódź.

ob. T. Koptowski M., insp. Łódź,

I/s. 3

KMH-PI

Mallureth Honda

Goelish^{9.}
-temor

Wzr. 5. 05. 1911 r.

Zob. Tokogreha K. Mallureth, zbiory
i kochprehism e

AMM- 85

Makuroth Wanda

Dnia 27.XII.99 wrocił wyptany
przez Fundację "Bimletyn 2/89"
z adnotacje: "nie żyje"

Wz. XII 1999

††

Makurath Wanda

Gdańsk¹¹

W lutym 1999 r. zmarła Wanda Makurath, dominikanka, organizatorka i nauczycielka uruchomionej w kwietniu 1937 r. Szkoły Macierzy Szkolnej w miejscowości Piekło. Pracowała tam do chwili aresztowania, które nastąpiło 1.09.1939 r. Razem z nią aresztowano także dwie zakonnice i wraz z ks. Józefem Dydymskim całą okupację więziono w Malborku, Elblągu i Sztumie. Po wojnie powróciła do Gdańska.

Wł. Informacja została zamieszczona w „Biuletynie” Fundacji nr 1/2000; w grudniu 1999 otrzymałam wiadomość, że S. Lucjane nie żyje.

Wł. 2000

Makurath Wanda W.H. 121
Golau'sh

Zob. E. Zawada, Szkie 2
dziejów W.S.L.
Wyd. FAPAK, Toruń 1992,
s. 197-198

ELŻBIETY 107

a⁺⁺ Makurath Waude

Gdańsk 13
febru

Nota biograficzna

zob: 'Bioletyn' 'Judejki' nr 1/2000

luz. III 10n

a
++

Makurath Waude

Gdańskie ¹¹⁴
terror

Mimo iż 28.08.1939r. zejścia w
sokółach Miejsy Szkolnej na terenie
Wolnego Miasta Gdańskie zostały
odwołane, stała się na miejscu pracy
w Szkole Miejsy Szkolnej w Piłęce,
prawną do chwili aresztowania.

zob: Drobowski W. „Pomniki bohaterów
nawynicki” [w:] „Głos Nawynicki” 2 IV/1980
t. probl. Nawynickie

988, VI 2000

80-219 Gdansk 6



M

~~Helena~~

Makuratli Wince

~~Toru~~

Wm. Gdansk